

Д. С. ПІВНІВ

асп.

науковий керівник: д.ю.н., проф. О. А. Чуваков

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Нестабільна соціально-економічна ситуація, низький рівень правосвідомості та правової культури населення, насильство різних форм, скрутні життєві ситуації, неможливість нормальної життєдіяльності та збройний конфлікт у сукупності створюють сприятливі умови для розвитку торгівлею людьми не тільки на території незалежної України, а й на тимчасово окупованих територіях. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році загострило проблеми торгівлі людьми, які вийшли на новий рівень як у територіальному аспекті, так і виникненню нових форм цього тяжкого злочину.

Кримінальний кодекс України визначає об'єктивну сторону кримінального правопорушення як торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію [1, ст. 149].

Крім того окремі питання поводження на окупованих територіях з місцевим населенням також регулюються нормами міжнародного гуманітарного права, які застосовуються під час збройних конфліктів та встановлюють права та обов'язки суб'єктів міжнародного права. Серед них варто відзначити Женевські конвенції, а саме, в контексті досліджуваної теми, Женевську конвенцію про захист цивільного населення під час війни [2].

Після звільнення окупованих територій ставали відомі страшні обставини катування, насильства, вбивства окупантами людей

(як приклад, після деокупації частини Херсонської області). Крім того відомі випадки незаконного позбавлення волі («утримання на підвалі»), примус до вчинення різних дій (обслуговування окупаційних сил та інші дії, які в подальшому можуть бути класифіковані як допомога ворога або колабораційна діяльність) через залякування, побиття, застосування методів шантажу, трудова експлуатація у власних цілях.

Загалом, торгівля людьми на окупованих територіях набуває нових форм, які не притаманні мирному життю. Наприклад, примусове вивезення людей та неповнолітніх осіб з окупованих на територію Білорусі та російської федерації, насильницьке всиновлення дітей у російських сім'ях, незаконне утримання дітей на території держави-агресора. Ще у квітня 2022 року колишня Уповноважена Верховної Ради України з прав людини Денісова Л. Л. зазначала, що громадяни України з Донецької та Луганської області без їхньої згоди відправлялись до Ростовської, Белгородської, Владимирської, Пензенської областей та в Крим [3].

Ще однією формою торгівлі людьми на окупованих територіях стає примусове використання населення у збройному конфлікті. Відповідно до Конвенції про захист цивільного населення під час війни окупаційна держава не має права примушувати осіб, що перебувають під захистом, служити в її збройних чи допоміжних силах [2, ч. 1 ст. 51]. Однак, незважаючи на це, громадян України, переважно чоловіків, які залишились на окупованих територіях, експлуатують (із застосуванням чи погрозою застосування насильства) шляхом використання у збройних конфліктах, виконання бойових завдань на користь ворога, які пов'язані із посяганням на державний суверенітет України. Тому такі дії можуть бути, водночас, класифіковані як воєнні злочини, так і злочини проти волі, честі та гідності особи.

Вважаємо за доцільне зазначити, що 21 жовтня 2023 року Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець на своїй офіційній сторінці у соціальній мережі Facebook повідомив, що «за 9 місяців цього року (2023 – прим. автора) в Україні встановлено вже 86 статусів осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Серед постраждалих: 33 чоловіків, 38 жінок, 8 дівчат і 7 хлопчиків. Проте ці цифри не відображають загальний стан справ у цій сфері» [4].

Проблема торгівлі людьми на окупованих територіях, враховуючи терористичний характер дій агресора, набуває великих масштабів і ускладнюються неможливістю фактичного перебування уповноважених органів на цих територіях та фіксації торгівлі людьми.

Отже, торгівля людьми на тимчасово окупованих територіях є чудовим фундаментом для порушення основоположних прав і свобод людини і громадянина, що безпосередньо пов'язане з невідконтрольністю цих територій Україні та неможливістю запобіганню скоєнню таких злочинів шляхом запровадження та дотримання міжнародних стандартів у вказаній сфері.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n942> (дата звернення 03.11.2023).
2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни : Конвенція від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 03.11.2023).
3. «Ми вже шукаємо понад 16 тисяч людей» – Денісова про воєнні злочини, зниклих безвісти та вивезених у РФ. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/232328-mi-vze-sukaemo-ponad-16-tisac-ludej-denisova-pro-voenni-zlocini-zniklih-bezvisti-ta-vivezenih-u-rf/> (дата звернення: 03.11.2023).
4. Лубінець Д. Людина – не товар, не можна її привласнювати чи використовувати у своїх цілях під впливом тиску чи обставин. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/dmytro.lubinets/posts/pfbid02KA2QrVy6JNqGxcWuu7WXyvoH4QR7PUFK3zppZcc2ZeJUFB1BmncCD8tcdYJVLNYZl> (дата звернення: 03.11.2023).